

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Л. Ю. Полторак

СОЦІАЛЬНЕ ГУВЕРНЕРСТВО

**Методичні вказівки
для спеціальності 231 «Соціальна робота»**

Випуск 298

Миколаїв – 2020

УДК 364-785.4:7(075.8)

П 52

Рекомендовано до друку вченою радою Чорноморського національного університету імені Петра Могили (протокол № 9 від 28 травня 2020 р.).

Рецензенти:

Бутенко В. Г., член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор кафедри Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ, МВС України, професор кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін;

Астремська І. В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

П 52

Полторак Л. Ю. Соціальне гувернерство : методичні вказівки для спеціальності 231 «Соціальна робота» / Л. Ю. Полторак – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. – 64 с. (Методична серія ; вип. 298).

У методичних вказівках висвітлюються особливості організації навчального процесу під час вивчення дисципліни «Соціальне гувернерство». Представлено тематику лекційних і семінарських занять, подано характеристику запропонованих тем із роз'ясненнями до практичних вправ, а також тестові завдання для проведення контролю рівня засвоєних знань.

Методичні вказівки розроблені для полегшення роботи студентів у процесі навчальної діяльності майбутніх соціальних працівників, соціальних педагогів та соціальних гувернерів. Буде корисним також для закладів післядипломної освіти та підготовчих курсів для соціальних гувернерів.

УДК 364-785.4:7(075.8)

© Полторак Л. Ю., 2020

© ЧНУ ім. Петра Могили, 2020

ISSN 1811-492X

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ 1. Опис навчальної дисципліни	5
Розділ 2. Мета та завдання навчальної дисципліни	6
Розділ 3. Програма навчальної дисципліни.....	10
Розділ 4. Зміст навчальної дисципліни	12
Завдання для самостійної роботи студентів	37
Розділ 5. Підсумковий контроль	39
Розділ 6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання	44
Розділ 7. Список використаних джерел	47
Розділ 8. Тестові завдання до тем курсу	50

ВСТУП

Кількість сімей, які обирають домашню форму навчання та виховання дітей, збільшується з кожним роком. Це обумовлено розчаруванням батьків у сучасній системі освіти, яка попри надмірну завантаженість дітей неспроможна надати якісні знання. Парадоксально, але для навчання у школі, більшість батьків вимушені винаймати додатково репетиторів, що само по собі засвідчує якість шкільної підготовки. Водночас, все більше батьків звертають увагу на важливість якісної підготовки дітей та необхідність уведення додаткових гуртків для всебічного розвитку дітей. Таким чином, збільшується попит на освіту, яка б забезпечила дотримання особистісно-орієнтованого підходу в навчанні та сприяла б формуванню всебічно-розвинутої особистості.

Закріплення домашньої освіти на законодавчому рівні також обумовлено нагальною необхідністю значної частини населення отримувати індивідуальну освіту. Введення домашнього навчання надало можливість запровадження індивідуального підходу до вихованців та сприяло підвищенню рівня доступності освіти для дітей з особливими освітніми потребами.

Відтак, відновлення інституту гувернерства в Україні створило необхідність розроблення навчальних освітніх програм з підготовки фахівців, здатних на високому рівні виконувати освітню та виховну діяльність із різними категоріями дітей: дітьми особливими потребами, обдарованими дітьми, дітьми із проблемних сімей тощо.

У методичних вказівках висвітлюються особливості організації навчального процесу під час вивчення дисципліни «Соціальне гувернерство». Представлено тематику лекційних і семінарських занять, подано характеристику запропонованих тем із роз'ясненнями до практичних вправ.

Методичні вказівки розроблені для полегшення роботи студентів у процесі навчальної діяльності майбутніх соціальних працівників, соціальних педагогів та соціальних гувернерів. Буде корисним також для закладів післядипломної освіти, підготовчих курсів для соціальних гувернерів.

РОЗДІЛ 1.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни
Найменування дисципліни	Соціальне гувернерство
Галузь знань	23 «Соціальна робота»
Спеціальність	231 Соціальна робота
Освітня програма	Соціальна робота
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Статус дисципліни	Додаткові освітні послуги
Курс навчання	1 курс
Навчальний рік	
Номер(и) семестрів (триместрів):	2 семестр
Загальна кількість кредитів ЄКТС/год.	5 кредитів/150 год.
Структура курсу: – лекції; – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові); – годин самостійної роботи студентів.	18 год. лекції 36 год. семінарські заняття 96 год. самостійні роботи студентів
Відсоток аудиторного навантаження	36 %
Мова викладання	Українська
Форма підсумкового контролю	Залік

РОЗДІЛ 2.

Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі.

Курс «Соціальне гувернерство» призначений для студентів спеціальності «Соціальна робота» і займає провідне місце у системі підготовки фахівців цього профілю. Через збільшення кількості дітей з особливими потребами, орієнтацією на доступ дітей з інвалідністю до якісної освіти, у зв'язку із щільним графіком занять (гуртки іноземних мов, музичні та хореографічні студії тощо), через серйозні захворювання чи з інших причин значна кількість дітей не відвідує дошкільних та шкільних закладів та груп продовженого дня, а отже виникає необхідність у підготовці гувернерів-професіоналів, які здатні забезпечити якісний рівень виховання та освіти різним віковим групам дітей.

Мета курсу: ознайомлення студентів з історією виникнення та розвитком гувернерства в Україні як особливої сфери діяльності людини та наукової галузі, а також з основними напрямками діяльності соціальних гувернерів, їх функціональними обов'язками та сучасними методиками розвитку, виховання особистості з урахуванням соціально-психологічних та фізіологічних особливостей клієнтів.

Завдання курсу «Соціальне гувернерство»:

- ознайомити студентів із історичними особливостями становлення та розвитку гувернерства у світі та в Україні;
- ознайомити студентів з гувернерськими системами навчання і виховання;
- засвоїти теоретичні засади специфіки роботи соціальних гувернерів;
- проаналізувати рівень професійної та допрофесійної підготовки цієї категорії соціальних працівників в Україні;
- проаналізувати особливості діяльності соціальних гувернерів із різними віковими категоріями клієнтів.

Основні вимоги до рівня засвоєння змісту курсу: студенти повинні знати теоретичний і практичний матеріал дисципліни, мати чітке уявлення про умови й передумови її виникнення; а також уміти користуватися базовими поняттями дисципліни для практичних цілей.

У результаті вивчення дисципліни «Соціальне гувернерство» студент повинен **знати**:

- основні риси професійного надання послуг із соціального гувернерства;
- національні нормативні акти, що стосуються гарантій такої діяльності та забезпечення певних стандартів виконання;
- психолого-педагогічні особливості успішного виховання дітей в сім'ї;
- характеристику норм розвитку дітей різного віку та особливості можливих відхилень у поведінці дітей;
- специфіку роботи та методи реалізації завдань соціального гувернера в різних типах сімей із різною проблематикою виховання і навчання.

У результаті вивчення дисципліни «Соціальне гувернерство» студент повинен **уміти**:

- налагоджувати стосунки із вихованцями і членами сім'ї, враховуючи особливості їх вікового та психо-фізіологічного розвитку;
 - підбирати і застосовувати різні типи тестів і вправ у загальному процесі вивчення соціальним гувернером дитини, її навчання і виховання;
 - підбирати та організувати режим дня, комплекс фізичного розвитку дитини з урахуванням особливостей її розвитку;
 - застосовувати комплекс виховних дій, спрямований на нормалізацію поведінки вихованця;
 - доцільно застосовувати різні розвиваючі методики з урахуванням соціо-психічних особливостей дитини;
 - аналізувати проблемні ситуації, що виникають під час спілкування з дитиною в процесі виховання і навчання;
 - уміння ставити близькі та більш далекі цілі щодо вирішення питань виховання і навчання дитини;
 - визначати структуру та зміст програми загального розвитку дітей в сім'ї;
 - уміння самостійно робити узагальнюючі висновки з приводу результатів своєї діяльності щодо дитини та її оточення;
 - уміння прогнозувати та передбачати наслідки своєї діяльності.
- Розроблена програма відповідає освітній програмі та орієнтована на **формування таких компетентностей**:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає

застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

– здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

– здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

– здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

– здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

– здатність планувати та управляти часом;

– знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

– здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

– навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;

– здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

– здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

– уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;

– здатність приймати обґрунтовані рішення;

– здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети;

– здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК):

– знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного);

– знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення;

– здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади;

– здатність застосовувати сучасні експериментальні методи

Соціальне гувєрнерство
Методичні вказівки для спеціальності 231 «Соціальна робота»

- роботи з соціальними об'єктами в польових і лабораторних умовах;
- здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів;
 - здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення;
 - здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із урахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей;
 - здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад;
 - здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи.

РОЗДІЛ 3.

Програма навчальної дисципліни

3.1. Денна форма навчання.

	Теми	Лекцій	Практичні (семинар., лаб., півгрупові)	Самостійна робота
РОЗДІЛ 1. ІНСТИТУТ ГУВЕРНЕРСТВА ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНЕ ЯВИЩЕ				
1	Відродження інституту гувернерства як суспільно необхідного соціально- педагогічного явища.	2	2	8
2	Особливості інклюзивного та домашнього навчання дітей з особливими потребами.	–	2	8
3	Діяльність соціального гувернера на сучасному етапі розвитку сімейного виховання та вимоги до особистості соціального гувернера.	2	2	8
4	Особливості роботи соціальних гувернерів із проблемними сім'ями.	–	2	8
РОЗДІЛ 2. РАННІ ГУВЕРНЕРСЬКІ МЕТОДИКИ ВИХОВАННЯ ДИТИНИ В ДОМАШНІХ УМОВАХ				
5	Методики виховання особистості в домашніх умовах в XVI–XVIII ст.	2	4	8
6	Методики виховання особистості в домашніх умовах у Європі та в Російській імперії в XIX – на початку XX ст.	2	4	8

Соціальне гувернерство
Методичні вказівки для спеціальності 231 «Соціальна робота»

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ ДИТИНИ В ДОМАШНІХ УМОВАХ				
7	Батьківська арт-терапія у діяльності соціальних гувернерів як сучасний метод виховання та розвитку дітей.	2	2	8
8	Особливості сучасного виховання та навчання різних категорій дітей.	–	2	8
9	Сучасні методики виховання та навчання дітей від народження до трьох років.	2	4	8
10	Сучасні методики виховання та навчання дітей від трьох до шести років.	2	4	8
11	Сучасні методики виховання та навчання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років.	2	4	8
12	Сучасні методики навчання дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років.	2	4	8
Усього за курсом		18	36	96

РОЗДІЛ 4.

Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій.

4.1.1. План лекцій для денної форми навчання.

№	Кількість годин	Теми лекцій	Ключові питання, які розглядаються
1	2	Відродження інституту гувернерства як суспільно необхідного соціально-педагогічного явища	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історичні етапи розвитку сімейної освіти. 2. Актуальність виникнення гувернерства в Україні. Офіційне визнання гувернерства як педагогічного явища. 3. Сутність поняття сімейний педагог (гувернер), соціальний гувернер.
2	2	Діяльність соціального гувернера на сучасному етапі розвитку сімейного виховання та вимоги до особистості соціального гувернера	<ol style="list-style-type: none"> 1. Функції та напрями діяльності соціального гувернера. 2. Особливості діяльності соціального гувернера на сучасному етапі. 3. Вимоги до особистості соціального гувернера. <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Вимоги до типу темпераменту, уваги, пам'яті, особливостей емоційного інтелекту, інтелектуального рівня соціального гувернера. 3.2. Вимоги до фізичного розвитку соціального гувернера: стан здоров'я, вік, фізична підготовка. 3.3. Вимоги до професійних компетенцій соціального гувернера.
3	2	Методики виховання особистості в домашніх умовах у XVI–XVIII ст.	<ol style="list-style-type: none"> 1. М. Монтень, Франція, XVI ст., твір «Досвіди». 2. Ф. Бекон «Про батьків і дітей». 3. Я. А. Коменський «Материнська школа». 4. Дж. Локк «Думки про виховання». 5. Де Фенелон «Про виховання дівиць», «Телемак». 6. Ж.-Ж. Руссо «Еміль, або про виховання», «Юлія, або Нова Елоїза».

Соціальне гувернерство
Методичні вказівки для спеціальності 231 «Соціальна робота»

			<p>7. Й. Базедов. Навчання і виховання дітей у школі «Філантропін».</p> <p>8. Виховні системи І. Канта.</p>
4	2	<p>Методика виховання особистості в домашніх умовах у Європі та в Російській імперії в XIX – на початку XX ст.</p>	<p>1. Й. Г. Песталоцці «Про виховання бідної сільської молоді».</p> <p>2. Й. Ф. Гербарт «Загальна педагогіка, виведена з цілей виховання».</p> <p>3. Ф. Фрьобель «Про виховання людини».</p> <p>4. А. Дістервег «Дороговказ до освіти німецьких вчителів».</p> <p>5. Г. Спенсер «Виховання розумове, фізичне й моральне».</p> <p>6. Методика Ястребцева.</p> <p>7. М. Монтессорі «Допоможи мені зробити це самому».</p> <p>8. Вклад психології у розвиток гувернерства. О. Ф. Лазурський, П. Ф. Лесгафт.</p> <p>9. Помилки у вихованні дітей. І. Самойлович, А. Комб.</p> <p>10. Виховання обдарованих і вередливих дітей. Г. Рукавишников.</p>
5	2	<p>Батьківська арт-терапія у діяльності соціальних гувернерів як сучасний метод виховання та розвитку дітей</p>	<p>1. Батьківська арт-терапія як різновид арт-терапії: загальна характеристика методу.</p> <p>2. Принципи батьківської арт-терапії.</p> <p>3. Очікувані результати для дітей та батьків у ході використання методу батьківської арт-терапії.</p> <p>4. Техніка «Дзеркало» та особливості її використання.</p> <p>5. Правила встановлення заборон та обмежень у процесі роботи за методом батьківської арт-терапії.</p> <p>6. Організація простору та техніка безпеки під час роботи.</p>
6	2	<p>Сучасні методи виховання та навчання дітей від народження до трьох років</p>	<p>1. Психологічні та фізіологічні особливості розвитку дітей від народження до трьох років.</p> <p>2. Пізнання навколишнього світу дітьми від народження до трьох років.</p> <p>3. Розвиток логічного мислення у дітей від одного до трьох років.</p> <p>4. Розвиток мовлення у дітей від одного до трьох років.</p> <p>5. Розвиток навичок ужитку в дітей від одного до трьох років.</p>

7	2	Сучасні методи-ки виховання та навчання дітей від трьох до шести років	<ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості психологічного та фізіологічного розвитку дітей від трьох до шести років. 2. Розвиток мовлення у дітей від трьох до шести років. 3. Розвиток логічного мислення у дітей від трьох до шести років. 4. Розвиток емоційного інтелекту в дітей від трьох до шести років. 5. Статеве виховання дітей від трьох до шести років.
8	2	Сучасні методи-ки виховання та навчання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психологічні та фізіологічні особливості розвитку дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років. 2. Розвиток логічного мислення у дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років. 3. Статеве виховання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років. 4. Особливості домашнього навчання (хомскулінг) та роль гувернера у формуванні навичок самостійного навчання.
9	2	Сучасні методи-ки навчання дітей від десяти (одинадцяти) років до тринадцяти (чотирнадцяти років)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психологічні та фізіологічні особливості розвитку дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років. 2. Розвиток логічного мислення у дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років. 3. Статеве виховання дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років.

4.1.2. Рекомендації щодо проведення лекційних занять.

Лекція 1. Відродження інституту гувернерства як суспільно необхідного соціально-педагогічного явища.

1. Історичні етапи розвитку сімейної освіти.
2. Актуальність виникнення гувернерства в Україні. Офіційне визнання гувернерства як педагогічного явища.
3. Сутність поняття сімейний педагог (гувернер), соціальний гувернер.

Лекційне заняття «Відродження інституту гувернерства як суспільно необхідного соціально-педагогічного явища» зорієнтоване на ознайомлення студентів із інститутом гувернерства та на формування у них

уявлень щодо основних етапів розвитку гувернерства та його особливостей.

У першому питанні доцільно звернути увагу на хронологічні межі та характеристику основних етапів розвитку і становлення сімейної освіти у світі від найдавніших часів до сьогодення. У другому – потрібно дослідити передумови, які сприяли зародженню інституту гувернерства та необхідності його розвитку на території сучасної України. Під час розкриття означеного питання варто залучити студентів до обговорення актуальності виникнення гувернерства і його необхідності у суспільстві. У третьому – необхідно проаналізувати поняття «гувернер» та «соціальний гувернер», проаналізувати найбільш поширені визначення цих понять, розглянути їх спільні та відмінні риси.

**Лекція 2. Діяльність соціальних гувернерів
на сучасному етапі розвитку сімейного виховання
та вимоги до особистості соціального гувернера.**

1. Функції та напрями діяльності соціального гувернера.
2. Особливості діяльності соціального гувернера на сучасному етапі.
3. Вимоги до особистості соціального гувернера.
 - 3.1. Вимоги до типу темпераменту, уваги, пам'яті, особливостей емоційного інтелекту, інтелектуального рівня соціального гувернера.
 - 3.2. Вимоги до фізичного розвитку соціального гувернера: стан здоров'я, вік, фізична підготовка.
 - 3.3. Вимоги до професійних компетенцій соціального гувернера.

Лекційне заняття «Діяльність соціальних гувернерів на сучасному етапі розвитку сімейного виховання та вимоги до особистості соціального гувернера» зорієнтоване на вивчення особливостей діяльності соціальних гувернерів, необхідних якостей та умінь для ефективної діяльності у цій сфері.

У першому питанні варто розглянути функції, які можуть виконувати соціальні гувернери на сучасному етапі, а також охарактеризувати основні напрями їх діяльності. У другому – основну увагу зорієнтовано на розкриття особливостей діяльності соціальних гувернерів. У третьому – потрібно розглянути вимоги до соціальних гувернерів: їх особистісних якостей, особливостей психо-фізіологічного розвитку, а також компетенцій, необхідних для здійснення професійної діяльності на високому рівні.

**Лекція 3. Методики виховання особистості
в домашніх умовах у XVI–XVIII ст.**

1. М. Монтень, Франція, XVI ст., твір «Досвіди».
2. Ф. Бекон «Про батьків і дітей».
3. Я. А. Коменський «Материнська школа».
4. Дж. Локк «Думки про виховання».
5. Де Фенелон «Про виховання дівиць», «Телемак».
6. Ж.-Ж. Руссо «Еміль, або про виховання», «Юлія, або Нова Елоїза».
7. Й. Базедов. Навчання і виховання дітей у школі «Філантропін».
8. Виховні системи І. Канта.

Лекційне заняття «Методики виховання особистості в домашніх умовах у XVI–XVIII ст.» передбачає огляд творів про виховання та аналіз представлених у них педагогічних положень щодо розвитку та виховання гармонійно розвиненої особистості. Під час аналізу творів зазначених у плані, важливо звернути увагу на визначення причин та суспільних норм, які сприяли виникненню цих положень. Важливо звернути увагу на думку студентів з цього приводу та приділити їм достатньо часу для аналізу. Доцільно також провести паралель із сучасними вимогами до виховання та визначити причини, які сприяли втраті актуальності певних педагогічних положень цього періоду.

Лекція 4. Методики виховання особистості в XIX – на початку XX ст.

1. Й. Г. Песталотці «Про виховання бідної сільської молоді».
2. Й. Ф. Герbart «Загальна педагогіка, виведена з цілей виховання».
3. Ф. Фрьобель «Про виховання людини».
4. А. Дістервег «Дороговказ до освіти німецьких вчителів».
5. Г. Спенсер «Виховання розумове, фізичне й моральне».
6. Методика Ястребцева.
7. М. Монтессорі «Допоможи мені зробити це самому».
8. Вклад психології у розвиток гувернерства. О. Ф. Лазурський, П. Ф. Лесгафт.
9. Помилки у вихованні дітей. І. Самойлович, А. Комб.
10. Виховання обдарованих і вередливих дітей. Г. Рукавишников.

Лекційне заняття «Методики виховання особистості в XIX – на початку XX ст.» передбачає огляд творів про виховання та аналіз представлених у них педагогічних положень щодо розвитку та виховання гармонійно розвиненої особистості. Під час аналізу творів зазначених у плані, важливо звернути увагу на визначення причин та

суспільних норм, які сприяли виникненню цих положень. Порівняти основні положення цього періоду із вимогами щодо виховання, які існували у **XVI – XVIII** ст., з'ясувати, що саме вплинуло на ці зміни. Важливо звернути увагу на думку студентів з цього приводу та приділити їм достатньо часу для аналізу. Доцільно також провести паралель із сучасними вимогами щодо виховання та визначити причини, які сприяли втраті актуальності певних педагогічних положень зазначеного періоду.

Лекція 5. Батьківська арт-терапія у діяльності соціальних гувернерів як сучасний метод виховання та розвитку дітей.

1. Батьківська арт-терапія як різновид арт-терапії: загальна характеристика методу.
2. Принципи батьківської арт-терапії.
3. Очікувані результати для дітей та батьків у ході використання методу батьківської арт-терапії.
4. Техніка «Дзеркало» та особливості її використання.
5. Правила встановлення заборон та обмежень у процесі роботи за методом батьківської арт-терапії.
6. Організація простору та техніка безпеки під час роботи.

Лекційне заняття «Батьківська арт-терапія у діяльності соціальних гувернерів як сучасний метод виховання та розвитку дітей» зорієнтоване на ознайомлення студентів із основними положеннями батьківської терапії та формуванням навичок її використання у практичній діяльності. Доцільно звернути увагу на особливості та відмінності батьківської арт-терапії від інших методів арт-терапії, розглянути очікувані результати використання цього методу, проаналізувати основні положення використання техніки «Дзеркало» у межах батьківської арт-терапії та охарактеризувати особливості організації простору, підбору необхідних матеріалів та техніки безпеки під час арт-терапевтичної роботи.

Лекція 6. Сучасні методики виховання та навчання дітей від народження до трьох років.

1. Психологічні та фізіологічні особливості розвитку дітей від народження до трьох років.
2. Пізнання навколишнього світу дітьми від народження до трьох років.
3. Розвиток логічного мислення у дітей від одного до трьох років.
4. Розвиток мовлення у дітей від одного до трьох років.
5. Розвиток навичок ужитку в дітей від одного до трьох років.

Лекційне заняття «Сучасні методики виховання та навчання дітей від народження до трьох років» передбачає ознайомлення студентів із особливостями використання гувернерських методик виховання та навчання дітей від народження до трьох років. Під час заняття доцільно зосередити увагу на психологічних та фізіологічних особливостях розвитку дітей від народження до трьох років, спираючись на нормативні показники розвитку дітей цього віку.

Важливо звернути увагу на особливості пізнання дітьми цього віку навколишнього світу, особливості формування їхньої довіри до світу та прив'язаності до близької дорослої людини.

Ураховуючи норми розвитку дітей від народження до трьох років, необхідно розглянути особливості розвитку логічного мислення, мовлення, навичок ужитку дітей цього віку. Доцільно опрацювати означений матеріал на прикладі конкретних вправ та ігор.

Лекція 7. Сучасні методики виховання та навчання дітей від трьох до шести років.

1. Особливості психологічного та фізіологічного розвитку дітей від трьох до шести років.
2. Розвиток мовлення у дітей від трьох до шести років.
3. Розвиток логічного мислення у дітей від трьох до шести років.
4. Розвиток емоційного інтелекту в дітей від трьох до шести років.
5. Статеве виховання дітей від трьох до шести років.

Лекційне заняття «Сучасні методики виховання та навчання дітей від трьох до шести років» передбачає ознайомлення студентів із особливостями використання гувернерських методик виховання та навчання дітей від трьох до шести років. Під час заняття доцільно зосередити увагу на психологічних та фізіологічних особливостях розвитку, спираючись на нормативні показники розвитку дітей цього віку. Ураховуючи норми розвитку дітей від народження до трьох років, необхідно розглянути особливості розвитку логічного мислення, мовлення, навичок ужитку дітей цього віку на прикладі конкретних вправ та ігор.

Лекція 8. Сучасні методики виховання та навчання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років.

1. Психологічні та фізіологічні особливості розвитку дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років.
2. Розвиток логічного мислення у дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років.

3. Статеве виховання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років.
4. Особливості домашнього навчання (хомскулінг) та роль гувернера у формуванні навичок самостійного навчання.

Лекційне заняття «Сучасні методики виховання та навчання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років» передбачає ознайомлення студентів із особливостями використання гувернерських методик виховання та навчання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років. Під час заняття доцільно зосередити увагу на психологічних та фізіологічних особливостях розвитку дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років.

Ураховуючи норми розвитку дітей цього віку, доцільно розглянути особливості розвитку логічного мислення та особливостей статевого виховання. У останньому питанні потрібно охарактеризувати сучасний досвід домашнього навчання та чинники, що впливають на поширення індивідуальних форм навчання, а також відмінності у формуванні навичок самостійного навчання в учнів загальноосвітніх шкіл та вихованців на індивідуальному навчанні.

Лекція 9. Сучасні методики навчання дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти років).

1. Психологічні та фізіологічні особливості розвитку дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років.
2. Розвиток логічного мислення у дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років.
3. Статеве виховання дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років.

Лекційне заняття «Сучасні методики навчання дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років» передбачає ознайомлення студентів із особливостями використання гувернерських методик виховання та навчання дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років. Під час заняття доцільно зосередити увагу на психологічних та фізіологічних особливостях розвитку цього віку та проаналізувати основні проблеми дітей підліткового віку.

Ураховуючи норми розвитку дітей цього віку, доцільно розглянути особливості розвитку логічного мислення та особливостей статевого виховання.

4.2 План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять.

4.2.1. План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять для денної форми навчання.

№	Кількість годин	Теми семінару	Ключові питання, які розглядаються
1	2	Відродження інституту губернерства як суспільно необхідного соціально-педагогічного явища	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історичні етапи розвитку сімейної освіти. 2. Актуальність виникнення губернерства в Україні. Офіційне визнання губернерства як педагогічного явища. 3. Сутність поняття сімейний педагог (губернер), соціальний губернер.
2	2	Особливості інклюзивного та домашнього навчання дітей з особливими потребами	<ol style="list-style-type: none"> 1. Переваги та недоліки інклюзивного навчання дітей з особливими потребами. 2. Переваги та недоліки домашнього навчання дітей з особливими потребами. 3. Особливості взаємодії губернера з батьками дитини, що має особливі потреби.
3	2	Діяльність соціального губернера на сучасному етапі розвитку сімейного виховання та вимоги до особистості соціального губернера	<ol style="list-style-type: none"> 1. Функції та напрями діяльності соціального губернера. 2. Особливості діяльності соціального губернера на сучасному етапі. 3. Вимоги до особистості соціального губернера. <ol style="list-style-type: none"> 1.1 Вимоги до типу темпераменту, уваги, пам'яті, особливостей емоційного інтелекту, інтелектуального рівня соціального губернера. 1.2 Вимоги до фізичного розвитку соціального губернера: стан здоров'я, вік, фізична підготовка. 1.3 Вимоги до професійних компетенцій соціального губернера.
4	2	Особливості роботи соціальних губернерів з проблемними сім'ями	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проблемна сім'я як соціальне явище. Типи проблемних сімей та їх вплив на фізичний та психологічний розвиток дитини. 2. Особливості роботи соціальних губернерів із проблемними сім'ями. 3. Мережа допоміжних організацій в роботі соціальних губернерів із проблемними сім'ями.

Соціальне гувернерство
Методичні вказівки для спеціальності 231 «Соціальна робота»

5	2	Методики виховання особистості в домашніх умовах у XVI – XVIII ст.	<ol style="list-style-type: none"> 1. М. Монтень «Досвіди». 2. Ф. Бекон «Про батьків і дітей». 3. Я. А. Коменський «Материнська школа». 4. Дж. Локк «Думки про виховання».
6	2	Методики виховання особистості в домашніх умовах в XVI – XVIII ст.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Де Фенелон «Про виховання дівчиць», «Телемак». 2. Ж.-Ж. Руссо «Еміль, або про виховання», «Юлія, або Нова Елоїза». 3. Й. Базедов. Навчання і виховання дітей у школі «Філантропін». 4. Виховні системи І. Канта.
7	2	Методики виховання особистості в домашніх умовах у Європі у XIX – на початку XX ст.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Й. Г. Песталоцці «Про виховання бідної сільської молоді». 2. Й. Ф. Гербарт «Загальна педагогіка, виведена з цілей виховання». 3. Ф. Фрьюбель «Про виховання людини». 4. А. Дістервег «Дороговказ до освіти німецьких вчителів». 5. Г. Спенсер «Виховання розумове, фізичне й моральне». 6. М. Монтессорі «Допоможи мені зробити це самому».
8	2	Методики виховання особистості в домашніх умовах в Російській імперії у XIX – на початку XX ст.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Методика виховання В. Ястребцева. 2. Вклад психології у розвиток гувернерства. Положення про виховання особистості у працях О. Ф. Лазурського та П. Ф. Лєсафта. 3. Виховання у закладах закритого типу. Концепція виховання М. Даниленко. 4. Українські національні ідеї у вихованні. Концепція виховання О. В. Духновича. 5. Помилки у вихованні дітей. Концепція виховання І. Самойловича та А. Комба. 6. Виховання обдарованих і вередливих дітей. Концепція виховання Г. Рукавишнікова. 7. Занепад гувернерства у зв'язку з падінням Російської імперії та формування універсальної виховної системи домашнього і шкільного виховання.

9	2	Батьківська арт-терапія у діяльності соціальних гувернерів як сучасний метод виховання та розвитку дітей	<ol style="list-style-type: none"> 1. Батьківська арт-терапія як різновид арт-терапії: загальна характеристика методу. 2. Принципи батьківської арт-терапії. 3. Очікувані результати для дітей та батьків у процесі використання методу батьківської арт-терапії. 4. Техніка «Дзеркало» та особливості її використання. 5. Правила встановлення заборон та обмежень у процесі роботи за методом батьківської арт-терапії. Організація простору та техніка безпеки під час роботи.
10	2	Особливості сучасного виховання та навчання різних категорій дітей	<ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості виховання «правопівкульних» та «лівопівкульних» дітей. 2. Обдарованість як соціально-психологічна особливість. Особливості виховання обдарованих дітей. 3. Особливості виховання дітей із затримкою психічного розвитку. 4. Особливості виховання та навчання дітей з особливими потребами.
11	2	Сучасні методики виховання та навчання дітей від народження до трьох років	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психологічні та фізіологічні особливості розвитку дітей від народження до трьох років. 2. Пізнання навколишнього світу дітьми від народження до трьох років. 3. Теорія прив'язаності та її вплив на психо-фізіологічний розвиток дитини від народження до трьох років. 4. Аналіз першоджерела Л. Петрановська «Прив'язаність: таємна опора».
12	2	Сучасні методики виховання та навчання дітей від народження до трьох років	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вікові норми розвитку дитини від народження до трьох років (фізичний розвиток, мовлення, логічне мислення). 2. Розвиток логічного мислення у дітей від одного до трьох років. 3. Розвиток мовлення у дітей від одного до трьох років. 4. Розвиток навичок ужитку у дітей від одного до трьох років. 5. Підготувати підбірку методик для оцінювання відповідності розвитку дитини віковим нормам для дітей від народження до трьох років.

Соціальне гувернерство
Методичні вказівки для спеціальності 231 «Соціальна робота»

13	2	Сучасні методики виховання та навчання дітей від трьох до шести років	<ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості психологічного та фізіологічного розвитку дітей від трьох до шести років. 2. Розвиток мовлення у дітей від трьох до шести років. 3. Розвиток логічного мислення у дітей від трьох до шести років. 4. Розвиток емоційного інтелекту у дітей від трьох до шести років. 5. Статеве виховання дітей від трьох до шести років.
14	2	Сучасні методики виховання та навчання дітей від трьох до шести років	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розробити заняття для дітей від трьох до шести років на розвиток логічного мислення. 2. Розробити заняття для дітей від трьох до шести років на розвиток мовлення. 3. Розробити заняття для дітей від трьох до шести років на розвиток емоційного інтелекту. 4. Підготувати підбірку методик для оцінювання відповідності розвитку дитини віковим нормам (для дітей від трьох до шести років).
15	2	Сучасні методики виховання та навчання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психологічні та фізіологічні особливості розвитку дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років. 2. Розвиток логічного мислення у дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років. 3. Особливості статевого виховання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років. 4. Особливості домашнього навчання (хомскулінг) та роль гувернера у формуванні навичок самостійного навчання.
16	2	Сучасні методики виховання та навчання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розробити заняття на розвиток логічного мислення у дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років. 2. Розробити заняття для статевого виховання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років. 3. Підготувати підбірку методик для оцінювання відповідності розвитку дитини віковим нормам для дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років.

17	2	Сучасні методики навчання дітей від десяти (одинадцяти) років до тринадцяти (чотирнадцяти) років	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психологічні та фізіологічні особливості розвитку дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років. 2. Розвиток логічного мислення у дітей від одного до трьох років. 3. Особливості статевого виховання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років.
18	2	Сучасні методики навчання дітей від десяти (одинадцяти) років до тринадцяти (чотирнадцяти) років	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розробити заняття на розвиток логічного мислення у дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років. 2. Розробити заняття для статевого виховання дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років. 3. Підготувати підбірку методик для оцінювання відповідності розвитку дитини віковим нормам для дітей десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років.

4.2.2. Рекомендації до проведення семінарських занять.

Семінар 1. Відродження інституту губернерства як суспільно необхідного соціально-педагогічного явища.

1. Історичні етапи розвитку сімейної освіти.
2. Актуальність виникнення губернерства в Україні. Офіційне визнання губернерства як педагогічного явища.
3. Сутність поняття сімейний педагог (губернер), соціальний губернер.

Семінар на тему: «Відродження інституту губернерства як суспільно необхідного соціально-педагогічного явища» зорієнтований на отримання теоретичних знань у межах означеної теми та формування уявлення про особливості становлення інституту губернерства у світі та в Україні. Для опрацювання теми вважаємо за доцільне запропонувати студентам виступи із доповідями за питаннями 1,3; обговорення в групі (або ж у підгрупах) за питанням 2; а також тестування для перевірки рівня засвоєних знань (тестові завдання додаються).

Семінар 2. Особливості інклюзивного

та домашнього навчання дітей з особливими потребами.

1. Переваги та недоліки інклюзивного навчання дітей з особливими потребами.
2. Переваги та недоліки домашнього навчання дітей з особливими потребами.
3. Особливості взаємодії гувернера з батьками дитини, що має особливі потреби.

Семінар на тему: «Особливості інклюзивного та домашнього навчання дітей з особливими потребами» спрямований на ознайомлення студентів із перевагами та недоліками інклюзивного та домашнього навчання дітей з особливими потребами, уміння аналізувати отриману інформацію, розвиток критичного мислення та здатність мислити самостійно.

Для опрацювання запропонованої теми вважаємо доцільним організацію дискусії. Студенти завчасно розподіляються на дві групи, кожна з яких готує аргументи на захист обраної моделі: відтак, кожна група шукає наукові положення щодо переваг інклюзивного або домашнього навчання дітей з особливостями розвитку. У процесі обговорення опоненти озвучують положення щодо недоліків системи, яку обрала протилежна група та дають можливість опонентам висловити та аргументувати свою незгоду або ж погодитися із озвучуваними положеннями. На цей етап роботи відведено 50 хвилин.

Наприкінці дискусії обом групам пропонується підготувати настанови для соціальних гувернерів, які будуть використовувати у своїй діяльності зазначені підходи. Вони мають бути принагідними як для роботи із дітьми, так і щодо взаємодії соціального гувернера із батьками дітей з особливостями розвитку. Проте, на цей раз, групи міняються місцями та беруть модель навчання протилежної команди. Так, на психологічному рівні студенти не будуть відсторонюватися від моделі, проти якої виступали на першому етапі роботи. Розроблені рекомендації можуть бути представлені у вигляді презентації, виступу тощо. На цей етап роботи відведено 30 хвилин.

Семінар 3. Діяльність соціального губернатора на сучасному етапі розвитку сімейного виховання та вимоги до особистості соціального губернатора.

1. Функції та напрями діяльності соціального губернатора.
2. Особливості діяльності соціального губернатора на сучасному етапі.
3. Вимоги до особистості соціального губернатора.
- 3.1. Вимоги до типу темпераменту, уваги, пам'яті, особливостей емоційного інтелекту, інтелектуального рівня соціального губернатора.
- 3.2. Вимоги до фізичного розвитку соціального губернатора: стан здоров'я, вік, фізична підготовка.
- 3.3. Вимоги до професійних компетенцій соціального губернатора.

Семінар на тему: «Діяльність соціального губернатора на сучасному етапі розвитку сімейного виховання та вимоги до особистості соціального губернатора» передбачає ознайомлення студентів із особливостями професійної діяльності соціальних губернаторів. Опрацювання зазначеної теми пропонуємо провести у підгрупах. Якщо групи невеликі, пропонуємо розподілити студентів на дві рівноцінні групи. Перша група опрацьовує питання 1, 1.1 та 1.2. Друга група – опрацьовує питання 2 та 1.3. У результаті кожна підгрупа має презентувати колаж, який висвітлить означені питання та творчо презентувати його.

Після презентацій доцільно запропонувати групі обговорити такі питання:

1. Які вимоги до соціальних губернаторів, на вашу думку, недоречні у сучасному світі?
2. Які вимоги до особистості губернатора особисто ви могли б запропонувати? Чому?
3. Чи відповідають ваші особистісні якості вимогам, що виставляються до соціальних губернаторів?
4. Як ви вважаєте, чи змогли б ви працювати соціальним губернатором у майбутньому? Чому?

Семінар 4. Особливості роботи соціальних губернаторів з проблемними сім'ями.

1. Проблемна сім'я як соціальне явище. Типи проблемних сімей та їх вплив на фізичний та психологічний розвиток дитини.
2. Особливості роботи соціальних губернаторів із проблемними сім'ями.
3. Мережа допоміжних організацій у роботі соціальних губернаторів із проблемними сім'ями.

Семінар на тему: *«Особливості роботи соціальних гувернерів з проблемними сім'ями»* зорієнтований на ознайомлення студентів із типами проблемних сімей (сім'ї, що знаходяться на межі виживання і не здатні забезпечити мінімум життєво важливих потреб; сім'ї, члени яких мають серйозні порушення здоров'я, що впливає на життєдіяльність їхньої сім'ї; сім'ї, які мають слабкі емоційні зв'язки, а подружжя – низький ступінь задоволеності сімейними відносинами; сім'ї, де батьки мають алкогольну залежність; сім'ї, де батьки безробітні; сім'ї, які розпадаються; неповні сім'ї тощо) та особливостями роботи соціальних гувернерів з кожним із визначених типів як безпосередньо, так і через залучення соціальних служб.

Для висвітлення першого та другого питання кожен студент або група із двох-трьох студентів за допомогою жеребкування обирають одну із категорій проблемних сімей та готують розгорнуту відповідь на питання щодо особливостей функціонування членів цієї родини та впливу такого типу сім'ї на дітей. Окремо кожна група має наголосити на особливостях роботи соціальних гувернерів саме із цією категорією сім'ї.

Для висвітлення третього питання пропонуємо розділити студентську групу на дві-три групи та запропонувати їм представити мережу допоміжних організацій у роботі соціальних гувернерів із проблемними сім'ями (колаж, малюнок, таблиця тощо).

Семінар 5. Методики виховання особистості в домашніх умовах у XVI–XVIII ст.

1. М. Монтень «Досвіди».
2. Ф. Бекон «Про батьків і дітей».
3. Я. А. Коменський «Материнська школа».
4. Дж. Локк «Думки про виховання».

Семінар на тему: *«Методики виховання особистості в домашніх умовах у XVI–XVIII ст.»* націлений на ознайомлення із постулатами виховання у XVI–XVIII ст., представлених у працях М. Монтеня, Ф. Бекона, Я. А. Коменського та Дж. Локка. Для опрацювання означеної теми пропонуємо розподілити групу на чотири рівнозначні підгрупи, кожна з яких відповідатиме за висвітлення одного питання.

Кожна підгрупа готує творчу презентацію свого питання, яка включає ознайомлення із історією життя та висвітлення основних положень твору вибраного автора.

Після представлення усіх презентацій кожна підгрупа обирає одну із тем семінару, яку доповідали їхні одногрупники та у своїй групі обговорює наступні питання:

1. Які автобіографічні події, на вашу думку, сприяли розвитку саме таких підходів до виховання у цього представника?
2. Чи є, на вашу думку, ці підходи актуальними сьогодні? Чому?
3. Чи спостерігаєте ви у сучасному світі дотримання таких педагогічних постулатів? У чому це проявляється?

Семінар 6. Методики виховання особистості в домашніх умовах у XVI–XVIII ст.

1. Де Фенелон «Про виховання дівчиць», «Телемак».
2. Ж.-Ж. Руссо «Еміль, або про виховання», «Юлія, або Нова Елоїза».
3. Й. Базедов. Навчання і виховання дітей у школі «Філантропін»
4. Виховні системи І. Канта.

Семінар на тему: «Методики виховання особистості в домашніх умовах у XVI–XVIII ст.» націлений на ознайомлення із постулатами виховання у XVI–XVIII ст., представлених у працях Де Фенелона, Ж.-Ж. Руссо, Й. Базедова та І. Канта. Для опрацювання означеної теми пропонуємо розподілити групу на чотири рівнозначні підгрупи, кожна з яких відповідатиме за висвітлення одного питання.

Кожна підгрупа готує творчу презентацію свого питання, яка включає ознайомлення із історією життя та висвітлення основних положень твору вибраного автора.

Після представлення усіх презентацій кожна підгрупа обирає одну із тем семінару, яку доповідали їхні одногрупники та у своїй групі обговорює наступні питання:

1. Які автобіографічні події, на вашу думку, сприяли розвитку саме таких підходів до виховання у зазначеного представника?
2. Чи є, на вашу думку, ці підходи актуальними сьогодні? Чому?
3. Чи спостерігаєте ви у сучасному світі дотримання таких педагогічних постулатів? У чому це проявляється?

Семінар 7. Методики виховання особистості в домашніх умовах у Європі у XIX – на початку XX ст.

1. Й. Г. Песталоцці «Про виховання бідної сільської молоді».
2. Й. Ф. Герbart «Загальна педагогіка, введена з цілей виховання».
3. Ф. Фрьобель «Про виховання людини».
4. А. Дістервег «Дороговказ до освіти німецьких вчителів».

5. Г. Спенсер «Виховання розумове, фізичне й моральне».
6. М. Монтессорі «Допоможи мені зробити це самому».

Семинар на тему: *«Методики виховання особистості в домашніх умовах у Європі у XIX – на початку XX ст. (період до 1917 року)»* спрямований на ознайомлення із постулатами виховання у Європі у XIX – початку XX ст., представлених у працях Й. Г. Песталоцці, Й. Ф. Гербарта, Ф. Фрьобеля, А. Дістервега та Г. Спенсера, М. Монтессорі. Для опрацювання означеної теми пропонуємо розподілити групу на шість рівнозначних підгруп, кожна з яких відповідатиме за висвітлення одного питання.

Кожна підгрупа готує творчу презентацію свого питання, яка включає ознайомлення із історією життя та висвітлення основних положень твору вибраного автора.

Після представлення усіх презентацій кожна підгрупа обирає одну із тем семінару, яку доповідали їхні одногрупники та у своїй групі обговорює наступні питання:

1. Які автобіографічні події, на вашу думку, сприяли розвитку саме таких підходів до виховання у зазначеного представника?
2. Чи є, на вашу думку, ці підходи актуальними сьогодні? Чому?
3. Чи спостерігаєте ви у сучасному світі дотримання таких педагогічних постулатів? У чому це проявляється?

**Семинар 8. Методики виховання особистості
в домашніх умовах в Російській імперії у XIX – на початку XX ст.**

1. Методика виховання В. Ястребцева.
2. Вклад психології в розвиток гувернерства. Положення про виховання особистості у працях О. Ф. Лазурського та П. Ф. Лесгафта.
3. Виховання в закладах закритого типу. Концепція виховання М. Даниленко.
4. Українські національні ідеї у вихованні. Концепція виховання О. В. Духновича.
5. Помилки у вихованні дітей. Концепція виховання І. Самойловича та А. Комба.
6. Виховання обдарованих і вередливих дітей. Концепція виховання Г. Рукавишнікова.
7. Занепад гувернерства у зв'язку з падінням Російської імперії та формування універсальної виховної системи домашнього і шкільного виховання.

Семінар на тему: «Методики виховання особистості в домашніх умовах у Російській імперії у XIX – на початку XX ст. (період до 1917 року)» націлений на ознайомлення із постулатами виховання у Європі у XIX – початку XX ст., представлених у працях В. Ястребцева, О. Ф. Лазурського та П. Ф. Лесгафта, М. Даниленко, О. В. Духновича, І. Самойловича, А. Комба, Г. Рукавишникова. Для опрацювання означеної теми пропонуємо розподілити групу на шість рівнозначних підгруп, кожна з яких відповідатиме за висвітлення одного питання.

Кожна підгрупа готує творчу презентацію свого питання, яка включає ознайомлення із історією життя та висвітлення основних положень твору вибраного автора.

З метою закріплення пройденого матеріалу на цьому та попередньому занятті, після усіх презентацій студентам пропонують розподілитися на дві-три рівнозначні групи та обговорити наступні питання:

1. Чим схожі виховні системи XIX – початку XX ст. у Європі та Російській імперії?

2. Чим відрізняються виховні системи XIX – початку XX ст. у Європі та Російській імперії?

3. Які із запропонованих постулатів виховання доцільно використовувати у сучасній педагогічній системі, а від яких варто відмовитися? Чому?

Після обговорення запропонованих питань, студентам пропонують перейти до висвітлення питання № 7. Вважаємо доцільним опрацювання цього питання у формі усної відповіді на питання із доповненнями.

Семінар 9. Батьківська арт-терапія у діяльності соціальних гувернерів як сучасний метод виховання та розвитку дітей.

1. Батьківська арт-терапія як різновид арт-терапії: загальна характеристика методу.
2. Принципи батьківської арт-терапії.
3. Очікувані результати для дітей та батьків під час використання методу батьківської арт-терапії.
4. Техніка «Дзеркало» та особливості її використання.
5. Правила встановлення заборон та обмежень у процесі роботи за методом батьківської арт-терапії.
6. Організація простору та техніка безпеки під час роботи.

Семінар на тему: *«Батьківська арт-терапія у діяльності соціальних гувернерів як сучасний метод виховання та розвитку дітей»* скерований на закріплення теоретичного матеріалу за визначеною темою та формування практичних навичок використання батьківської арт-терапії.

Для відпрацювання та закріплення теоретичного матеріалу пропонуємо розділити групу на дві команди, кожна з яких обирає по три питання за темою семінару та протягом 5 хвилин готує якомога більше питань за своїми темами. Серед переліку своїх запитань кожна команда обирає стільки питань, скільки учасників нараховується у протилежній команді та задає кожному учасникові по одному питанню. На цю частину заняття відводиться 40 хвилин.

Решту заняття студенти працюють у парах, де почергово виконують ролі: гувернер-дитина та відпрацьовують практичні навички використання методу батьківської арт-терапії (по 15 хвилин). Наприкінці доцільно залишити 10 хвилин на обговорення питань щодо практичної частини заняття. Студентам пропонується провести рефлексію за наступними питаннями:

1. Що я відчував, коли був у ролі гувернера?
2. Чи виникали у мене труднощі у роботі з «дитиною»?
3. Чи вдалося мені утримувати рамки арт-терапевтичного заняття, встановлювати заборони та обмеження у роботі з дитиною?
4. Що я відчував, коли був у ролі «дитини»?

Семінар 10. Особливості сучасного виховання та навчання різних категорій дітей.

1. Особливості виховання «правопівкульних» та «лівопівкульних» дітей.
2. Обдарованість як соціально-психологічна особливість. Особливості виховання обдарованих дітей.
3. Особливості виховання дітей із затримкою психічного розвитку.
4. Особливості виховання та навчання дітей з особливими потребами.

Семінар на тему: *«Особливості сучасного виховання та навчання різних категорій дітей»* зорієнтований на ознайомлення студентів із особливостями взаємодії із різними категоріями дітей. Для цього студентам запропоновано виступити на семінарському занятті із доповідями та доповненнями.

Семинар 11. Сучасні методики виховання та навчання дітей від народження до трьох років.

1. Психологічні та фізіологічні особливості розвитку дітей від народження до трьох років.
2. Пізнання навколишнього світу дітьми від народження до трьох років.
3. Теорія прив'язаності та її вплив на психо-фізіологічний розвиток дитини від народження до трьох років.
4. Аналіз першоджерела Л. Петрановська «Прив'язаність: таємна опора».

Семинар на тему: «Сучасні методики виховання та навчання дітей від народження до трьох років» зорієнтований на ознайомлення студентів із особливостями психо-фізіологічного розвитку дітей від народження до трьох років. Для цього студентам запропоновано виступити на семінарському занятті із доповідями та доповненнями за питаннями 1, 2, 3.

Для опрацювання четвертого питання студентам запропоновано прочитати книгу Л. Петрановської та підготувати творчу роботу (описання творчої роботи представлено у завданнях для самостійної роботи). Під час обговорювання книги, студентам запропоновано дати відповідь на такі питання:

1. Що найбільше вразило мене у прочитаному?
2. Яка інформація була для мене новою, а що із прочитаного було відомо раніше?
3. Що із зазначеного у книзі буде корисним у діяльності соціальних гувернерів?

Семинар 12. Сучасні методики виховання та навчання дітей від народження до трьох років.

1. Вікові норми розвитку дитини від народження до трьох років (фізичний розвиток, мовлення, логічне мислення).
2. Розвиток логічного мислення у дітей від одного до трьох років.
3. Розвиток мовлення у дітей від одного до трьох років.
4. Розвиток навичок ужитку в дітей від одного до трьох років.
5. Підготувати підбірку методик для оцінювання відповідності розвитку дитини віковим нормам (для дітей від народження до трьох років).

Семинар на тему: «Сучасні методики виховання та навчання дітей від народження до трьох років» спрямований на формування у студентів умінь використовувати сучасні методики для розвитку

логічного мислення, мовлення та навичок ужитку в дітей від народження до трьох років. Під час опрацювання питань семінару, варто зосередити увагу не лише на особливостях, а й на конкретних методиках і вправах. Для засвоєння матеріалу та набуття умінь використання підібраних методик актуальним стане відпрацювання запропонованих методик у парах або ж мікрогрупах.

Для засвоєння вікових норм розвитку дитини від народження до трьох років студентам запропоновано підготувати підбірку методик для оцінювання відповідності розвитку дитини віковим нормам. Опрацьовуючи це питання і підбираючи необхідні методики, студенти мають звернути увагу і на представлені у літературі норми розвитку дітей відповідного віку. Оскільки більшість вправ передбачають завчасну підготовку наочного матеріалу, заготовок, бланків та наявність матеріалів для роботи, кожен студент має завчасно підготувати усе необхідне для опрацювання вправи запропонованої групі (або ж попередити студентів про необхідність мати певні матеріали: кольоровий папір, клей, ножиці, олівці, фарби тощо).

Семінар 13. Сучасні методики виховання та навчання дітей від трьох до шести років.

1. Особливості психологічного та фізіологічного розвитку дітей від трьох до шести років.
2. Розвиток мовлення у дітей від трьох до шести років.
3. Розвиток логічного мислення у дітей від трьох до шести років.
4. Розвиток емоційного інтелекту в дітей від трьох до шести років.
5. Статеве виховання дітей від трьох до шести років.

***Семінар на тему:** «Сучасні методики виховання та навчання дітей від трьох до шести років»* зорієнтований на закріплення теоретичного матеріалу та формування практичних умінь підбирати та застосовувати у соціально-педагогічній роботі з дітьми сучасні методики для розвитку мовлення, логічного мислення, емоційного інтелекту та статевого виховання.

Основну увагу пропонуємо зосередити на практичній роботі, протягом якої студенти можуть працювати у парах, у підгрупах або однією великою групою. Оскільки більшість вправ передбачають завчасну підготовку наочного матеріалу, заготовок, бланків та наявність матеріалів для роботи, кожен студент має завчасно підготувати усе необхідне для опрацювання групою запропонованої вправи (або ж попередити студентів про необхідність мати певні матеріали: кольоровий папір, клей, ножиці, олівці, фарби тощо).

Семінар 14. Сучасні методики виховання та навчання дітей від трьох до шести років.

1. Розробити заняття для дітей від трьох до шести років на розвиток логічного мислення.
2. Розробити заняття для дітей від трьох до шести років на розвиток мовлення.
3. Розробити заняття для дітей від трьох до шести років на розвиток емоційного інтелекту.
4. Підготувати підбірку методик для оцінювання відповідності розвитку дитини віковим нормам (для дітей від трьох до шести років).

Семінар на тему: «Сучасні методики виховання та навчання дітей від трьох до шести років» є логічним продовженням попереднього заняття та зорієнтований на формування у студентів умінь розробляти та проводити повноцінні заняття із дітьми від трьох до шести років. Пропонуємо розділити студентську групу на три рівноцінні підгрупи, кожна з яких розробляє та оформлює належним чином заняття для дітей зазначеного віку за однією із заданих тематик. Протягом заняття студенти почергово презентують свої розроблені заняття, особливості їх проведення, логіку підбору вправ. Представлені заняття обговорюються з метою їх удосконалення та оптимізації.

Питання семінару № 4 кожен студент готує індивідуально.

Семінар 15. Сучасні методики виховання та навчання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років.

1. Психологічні та фізіологічні особливості розвитку дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років.
2. Розвиток логічного мислення у дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років.
3. Особливості статевого виховання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років.
4. Особливості домашнього навчання (хомскулінг) та роль гувернера у формуванні навичок самостійного навчання.

Семінар на тему: «Сучасні методики виховання та навчання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років» скерований на закріплення теоретичного матеріалу та формування навичок підбирати вправи для розвитку логічного мислення, а також на розвиток умінь спілкуватися з дітьми на теми, що стосуються статевого виховання.

Для опрацювання та закріплення матеріалу за цією темою пропонуємо студентам підготувати доповіді за темами семінару та виступити із ними під час заняття.

Семінар 16. Сучасні методики виховання та навчання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років.

1. Розробити заняття на розвиток логічного мислення у дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років.
2. Розробити заняття щодо статевого виховання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років.
3. Підготувати підбірку методик для оцінювання відповідності розвитку дитини віковим нормам (для дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років).

Семінар на тему: *«Сучасні методики виховання та навчання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років»* зорієнтований на закріплення теоретичного матеріалу та формування навичок підбирати вправи для розвитку логічного мислення, а також на розвиток умінь спілкуватися з дітьми на теми, що стосуються статевого виховання.

Для опрацювання означеної теми студентам пропонують розділитися на 2 рівнозначні групи. Кожна група розробляє і проводить заняття за однією із тем (на вибір студентів) на 35–40 хвилин.

Питання семінарського заняття № 3 кожен студент готує індивідуально.

Семінар 17. Сучасні методики навчання дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років.

1. Психологічні та фізіологічні особливості розвитку дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років.
2. Розвиток логічного мислення у дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років.
3. Особливості статевого виховання дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років.

Семінар на тему: *«Сучасні методики навчання дітей від десяти (одинадцяти) років до тринадцяти (чотирнадцяти) років»* спрямований на опрацювання та закріплення знань щодо особливостей психофізіологічного розвитку підлітків, розвиток у них логічного мислення та статевого виховання.

Для опрацювання першого питання пропонуємо розділити групу на дві рівнозначні підгрупи та запропонувати кожній із них підготувати колаж за однією із тем: «Психологічний портрет підлітка» або «Фізіологічні зміни, що відбуваються із підлітком». На це відводиться 15 хвилин. Після презентації колажів, студенти обговорюють матеріал та висловлюються щодо того: яким чином зміни у фізичному стані впливають на емоційний стан підлітків; чи відчували вони труднощі у власному підлітковому віці, із чим це було пов'язане; як доступно пояснити батькам, що і чому відбувається із їхньою дитиною.

Для опрацювання другого питання пропонуємо студентам представити по одній із методик, які вони підібрали та проаналізувати яким чином це впливає на розвиток логічного мислення.

Третє питання семінару пропонуємо провести у форматі обговорення, де кожен зі студентів озвучує певні положення щодо особливостей статевого виховання підлітків, які потім обговорюються групою.

Семінар 18. Сучасні методики навчання дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років.

1. Розробити заняття на розвиток логічного мислення у дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років.
2. Розробити заняття для статевого виховання дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років.
3. Підготувати підбірку методик для оцінювання відповідності розвитку дитини віковим нормам (для дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років).

Семінар на тему: «Сучасні методики навчання дітей від десяти (одинадцяти) років до тринадцяти (чотирнадцяти років)» зорієнтований на закріплення теоретичного матеріалу та формування навичок підбирати вправи для розвитку логічного мислення, а також на розвиток умінь спілкуватися з дітьми на теми, що стосуються статевого виховання.

Для опрацювання означеної теми студентам пропонують розділитися на 2 рівнозначні групи. Кожна група розробляє і проводить заняття за однією із тем (на вибір студентів) на 35–40 хвилин.

Питання семінарського заняття № 3 кожен студент готує індивідуально.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Теми та типовий план творчої самостійної роботи для денної форми навчання

Під час вивчення дисципліни студенти отримають бали за такі види робіт:

1. Підготовка до семінарських занять.
2. Аналіз першоджерела Л. Петрановська «Прив'язаність: таємна опора».
3. Підготовка таблиці «Вікові норми розвитку дитини від народження до трьох років» (фізичний розвиток, мовлення, логічне мислення).

Аналіз першоджерела Л. Петрановська «Прив'язаність: таємна опора».

На основі інформації, поданої у першоджерелі студентам необхідно обрати один із періодів розвитку дитини (від народження до трьох років або від трьох років до шести) та на основі власних вражень дати відповіді на такі питання:

1. Що найбільше вразило мене у прочитаному?
2. Яка інформація була для мене новою, а що із прочитаного було відомо раніше?
3. Що із зазначеного у книзі буде корисним у діяльності соціальних гувернерів?

У роботі мають бути присутні логічність і послідовність викладення матеріалу; автор наводить конкретні приклади із обраної книги; висвітлює власну аргументовану позицію щодо прочитаного матеріалу.

Роботу оформлюють на комп'ютері в текстовому редакторі «WORD» (шрифт 14, «Times New Roman», інтервал 1,5). Береги: верхній – 20 мм, нижній – 20 мм, лівий – 25 мм, правий – 15 мм. Її роздруковують на принтері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210X297 мм). Обсяг роботи: 3–4 сторінки.

Оформлення таблиці. Студенти обирають одну із запропонованих тем та готують таблицю до семінарського заняття з відповідної теми.

Теми для підготовки таблиць

Підбірка методик (4–6) для оцінювання відповідності розвитку дитини віковим нормам для дітей від трьох до шести років: назва методики, мета методики, інструкція до методики, перелік необхідних матеріалів для проведення методики.

Підбірка методик (4–6) для оцінювання відповідності розвитку дитини віковим нормам для дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років: назва методики, мета методики, інструкція до методики, перелік необхідних матеріалів для проведення методики.

Підбірка методик (4–6) для оцінювання відповідності розвитку дитини віковим нормам для дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) р.: назва методики, мета методики, інструкція до методики, перелік необхідних матеріалів для проведення методики.

Творчу роботу набирають на комп'ютері в текстовому редакторі «WORD» (шрифт 12, «Times New Roman», інтервал 1,5). Береги: верхній – 20 мм, нижній – 20 мм, лівий – 25 мм, правий – 15 мм. Її роздруковують на принтері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210X297 мм). Обсяг роботи: 3–4 сторінки.

Забезпечення освітнього процесу

Ноутбук з підключенням до мережі Інтернет та проєктор.

РОЗДІЛ 5.

Підсумковий контроль (залік)

5.1. Перелік питань до заліку.

1. Історичні етапи розвитку сімейної освіти.
2. Актуальність виникнення гувернерства в Україні.
3. Офіційне визнання гувернерства як педагогічного явища.
4. Характеристика розвитку гувернерства в Україні у ХІХ ст.
5. Роль і завдання гувернерства як педагогічного явища.
6. Визначте функції гувернера в минулому і в сучасних умовах розвитку суспільства.
7. Що характеризує гувернерство як цілісну педагогічну систему?
8. Функції та напрями діяльності соціального гувернера.
9. Особливості діяльності соціального гувернера на сучасному етапі.
10. Вимоги до особистості соціального гувернера.
11. Вимоги до типу темпераменту, уваги, пам'яті, особливостей емоційного інтелекту, інтелектуального рівня соціального гувернера.
12. Вимоги до фізичного розвитку соціального гувернера: стан здоров'я, вік, фізична підготовка.
13. Вимоги до професійних компетенцій соціального гувернера.
14. М. Монтень, Франція, ХVІ ст., твір «Досвіди».
15. Ф. Бекон «Про батьків і дітей».
16. Я. А. Коменський «Материнська школа».
17. Дж. Локк «Думки про виховання».
18. Де Фенелон «Про виховання дівиць», «Телемак».
19. Ж.-Ж. Руссо «Еміль, або про виховання», «Юлія, або Нова Елоїза».
20. Й. Базедов. Навчання і виховання дітей у школі «Філантропін».
21. Виховні системи І. Канта.
22. Методика виховання особистості в домашніх умовах у Європі.
23. Й. Г. Песталоцці «Про виховання бідної сільської молоді».
24. Й. Ф. Герbart «Загальна педагогіка, введена з цілей виховання».
25. Ф. Фр'юбель «Про виховання людини».
26. А. Дістервег «Дороговказ до освіти німецьких вчителів».
27. Г. Спенсер «Виховання розумове, фізичне й моральне».
28. Методика виховання особистості в домашні умовах у Європі
29. Методика Ястремцева.

30. Вклад психології в розвиток гувернерства. О. Ф. Лазурський, П. Ф. Лесгафт.
31. Виховання у закладах закритого типу. М. Даниленко.
32. Українські національні ідеї у вихованні. О. В. Духнович.
33. Помилки у вихованні дітей. І. Самойлович, А. Комб.
34. Виховання обдарованих і вередливих дітей. Г. Рукавишников.
35. Занепад гувернерства у зв'язку з падінням Російської імперії.
36. Формування універсальної виховної системи домашнього і шкільного виховання.
37. Формування у дитини самооцінки.
38. Особливості виховання «правопівкульних» та «лівопівкульних» дітей.
39. Особливості виховання обдарованих дітей.
40. Психологічні та фізіологічні особливості розвитку дітей від народження до трьох років.
41. Пізнання навколишнього світу дітьми від народження до трьох років.
42. Розвиток логічного мислення у дітей від одного до трьох років.
43. Розвиток мовлення у дітей від одного до трьох років.
44. Розвиток навичок ужитку у дітей від одного до трьох років.
45. Особливості психологічного та фізіологічного розвитку дітей від трьох до шести років.
46. Розвиток мовлення у дітей від трьох до шести років.
47. Розвиток логічного мислення у дітей від трьох до шести років.
48. Розвиток емоційного інтелекту у дітей від трьох до шести років.
49. Статеве виховання дітей від трьох до шести років.
50. Психологічні та фізіологічні особливості розвитку дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років.
51. Розвиток логічного мислення у дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років.
52. Статеве виховання дітей від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років.
53. Особливості домашнього навчання (хомскулінг) та роль гувернера у формуванні навичок самостійного навчання.
54. Психологічні та фізіологічні особливості розвитку дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років.
55. Розвиток логічного мислення у дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років.
56. Статеве виховання дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років.

57. Розвиток навичок ужитку в дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років.
58. Концепція роботи гувернера, для досягнення інтелектуального розвитку дитини відповідно до її вікових особливостей.
59. Проблеми домашньої освіти сьогодні, в чому ви бачите шляхи їх розв'язання.
60. Соціальні групи, якими можуть бути затребувані послуги соціального гувернера сьогодні.
61. Тенденції розвитку освітнього процесу в сфері соціальної роботи, основні напрями якісної підготовки кадрів для її реалізації.
62. Основні проблеми підготовки спеціалістів соціальної роботи в Україні, зокрема, соціальних гувернерів.
63. Функції соціальних гувернерів в організації сімейної освіти.
64. Назвіть професійно значимі та комунікативні якості педагога-гувернера.
65. Назвіть основні закономірності підготовки гувернерів, внутрішні і зовнішні протиріччя гувернерської діяльності.
66. Нормативні та законодавчі документи прийняті в Україні для забезпечення індивідуального сімейного навчання і виховання дітей.
67. Спільне і відмінне у суспільному і сімейному вихованні дитини.
68. Основні варіанти та проблемні питання в організації сімейної освіти для родини.
69. Назвіть відомі вам технології діагностики сімейних стосунків.
70. Витлумачте і поясніть організацію технології процесу надомної освіти за власним бажанням батьків.
71. Що таке сімейна терапія? Види діагностики проблем сім'ї, типові терапевтичні ситуації.
72. Технологія інтелектуального розвитку дошкільника в домашніх умовах.
73. Особливості обдарованої дитини і медико-психологічна допомога.
74. Дати визначення поняття «соціокультурна реабілітація» та розкрити його зміст.
75. Охарактеризувати особливості створення загальнодоступної інфраструктури для сімейної освіти.
76. Назвати основні види соціально-педагогічних технологій (алгоритму діяльності) соціального гувернера.
77. Сформулювати основні завдання соціального гувернера в роботі з дітьми та молоддю з обмеженими можливостями.
78. У чому полягає методика створення генограми сім'ї?

79. Корекційно-педагогічна робота з дітьми з особливими потребами, які потребують індивідуального домашнього навчання.
80. Чи треба використовувати трудову діяльність паралельно до інших видів розвиваючих ігор та занять, які поєднані з розвитком творчих здібностей (малювання, ліплення, розпис, вишивка, аплікація тощо).
81. Державна сімейна політика. Нормативно-правова база сімейних відносин.
82. Особливості взаємин дітей і батьків у сучасних родинах.
83. Дотримання прав дитини в процесі життєдіяльності родини. Соціально-правова захищеність дитини і гувернера.
84. Консультативна та психокорекційна робота соціального гувернера у процесі допомоги в сімейному вихованні, соціально-педагогічна діагностика відхилень сімейного виховання.
85. Об'єктивні та суб'єктивні фактори потреб суспільства в послугах сімейних педагогів, гувернерів, соціальних гувернерів.
86. Інституалізація науки, взаємодія суспільних запитів і наукових пошуків у цьому процесі.
87. Сучасний погляд на професійну діяльність соціального гувернера.
88. Закон України «Про дошкільну освіту», узаконення освіти в родині.
89. Термінологічно-понятійний апарат курсу «соціальне гувернерство».
90. Сутність поняття сімейний педагог (гувернер), соціальний гувернер.

5.2. Зразок «нульового» варіанту іспитового/залікового білету.

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 0

Чорноморський національний університет ім. П. Могили
Рівень вищої освіти – бакалавр
Галузь знань: 23 «Соціальна робота»
Спеціальність 231 «Соціальна робота»

Навчальна дисципліна
СОЦІАЛЬНЕ ГУВЕРНЕРСТВО

Варіант 0

1. Функції та напрями діяльності соціального гувернера (10 балів).
2. Педагогічна концепція Я. А. Коменського у творі «Материнська школа» (10 балів).
3. Особливості виховання «правопівкульних» та «лівопівкульних» дітей (10 балів).

Затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки. Протокол №_ від «__» серпня 20__ року

Завідувач кафедри, професор

Палагнюк Ю. В.

Екзаменатор, старший викладач кафедри

Полторак Л. Ю.

РОЗДІЛ 6.

Критерії оцінювання

та засоби діагностики результатів навчання

6.1. Система оцінювання роботи студентів.

Контроль рівня засвоєння навчального матеріалу здійснюється шляхом перевірки знань студентів на заліку згідно з розкладом сесії.

У відповідності до положення про систему рейтингової оцінки знань студентів під час вивчення дисципліни застосовується наступна система оцінювання роботи студентів.

6.1.1. Денна форма навчання.

№	Вид діяльності (завдання)	Розрахунок	Максимальна кількість балів
1	Відповіді на семінарах	18 сем. * 3 б.	54
2	Творча робота за книгою	1 роб. * 8 б.	8
3	Оформлення таблиці	1 табл. * 8 б.	8
4	Складання заліку		30
	Усього		100

Уся робота студента за період вивчення курсу оцінюється у 100 б. максимум. Сума 90 б. і вище оцінюється як «відмінно», 75–89 – «добре», 60–74 – «задовільно». Загальна кількість балів визначається за формулою: $100=70+30$ (залік). До заліку студент має змогу набрати 70 максимальних балів. Студент здає індивідуальні завдання на перевірку відповідно до планових термінів їх виконання. На заліку студент може отримати додаткові запитання за змістом його індивідуальних завдань.

Заліковий білет складається з 3 питань. Кожне питання залікового білету оцінюється у 10 б. У разі відмінного складання заліку студент отримує 30 б. Якщо проходження підсумкового контролю оцінюється добре або задовільно, то це дає відповідно 20 і 10 б. Максимальна сума 70 б. може бути зарахована до загальної суми балів тільки за умови успішного складання заліку.

6.2. Критерії оцінювання.

Опитування на групових заняттях – форма контролю, яка дозволяє оцінити вміння студентів самостійно опрацювати матеріал та викладати його, відповідати на запитання викладача та колег. Максимальна оцінка за відповідь на семінарському занятті – 5 б. Критеріями для оцінювання виступають:

Оцінка 5 балів ставиться у випадку:

- студент вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

Оцінка 4 бали ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- студент має незначні ускладнення під час використання визначених програмою знань і умінь;
- під час добору фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

Оцінка 2–3 бали ставиться в такому випадку:

- студент користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;
- є суттєві помилки у знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

Оцінка 0–1 бали ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

Творча робота за книгою Л. Пестрановська «Прив'язаність: тасмна опора».

На основі інформації, поданої у першоджерелі студентам необхідно обрати один із періодів розвитку дитини (від народження до трьох або від трьох до шести років) та на основі власних вражень дати відповіді на такі питання:

- Що найбільше вразило мене у прочитаному?
- Яка інформація була для мене новою, а що із прочитаного було відомо раніше?
- Що із зазначеного у книзі буде корисним у діяльності соціальних гувернерів?

Критерії оцінювання творчої роботи

- У роботі присутня логічність і послідовність викладення матеріалу – 2 б.
- Автор наводить конкретні приклади із обраної книги – 2 б.
- Висвітлення власної аргументованої позиції щодо прочитаного матеріалу – 4 б.

Усього: 8 балів.

Оформлення таблиці. Студенти обирають одну із запропонованих тем та готують таблицю до семінарського заняття з відповідної теми (теми зазначені у підпункті 4.3.1).

Критерії оцінювання таблиці

- наявність усіх зазначених елементів таблиці – 2 б.
- уміння розкрити матеріал стисло та зрозуміло – 4 б.
- дотримання кількості методик – 2 б.

Усього: 8 балів.

РОЗДІЛ 7.

Список використаних джерел

7.1. Основні джерела.

1. Ашиков В. Дошкольное воспитание в новом веке // Дошкольное воспитание. – 2000. – № 1. – С. 30–34. – 92 с.
2. Батьки і діти : соціальне самопочуття дітей в українських сім'ях / Г. Святненко, Л. Волинець та ін. – К., 2000.
3. Бардінов А. В. Система допрофесійної підготовки домашнього вихователя (гувернера) в сучасних умовах // Наукові здобутки студентів і магістрантів – школі XXI століття. – Полтава, 2001. – Вип. 6–7. – С. 259–264.
4. Іванова І. Б. Соціально-психологічні проблеми дітей-інвалідів. – К. : УІСД. – 2000. – 179 с.
5. Ковбас Б., Костів В. Родинна педагогіка : У 3 т. – Т. 1 : Основи родинних взаємовідносин. – Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. – 2006. – 288 с.
6. Леонова В. Технологія соціальної роботи гувернера : навч. посібник / В. Леонова. – Одеса, 2017. – 244 с.
7. Маценко М. До проблеми змісту професійно-педагогічної підготовки гувернера. – К., 2002. – 19 с.
8. Маценко Л. М. Методика роботи гувернера : навчально-методичний посібник для підготовки фахівців напряму 0101 – «Педагогічна освіта» зі спеціальності 6.010103 – «Соціальна педагогіка». – К. : ДАКККиМ, 2010. – 242 с.
9. Полторак Л. Ю. Арт-терапія в соціальній роботі : навчальний посібник / Л. Ю. Полторак – Херсон : ФОРМ Грінв Д. С., 2014. – 152 с.
10. Про концепцію державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами / Інформац. зб. МОН України. – 1999. – № 19. – С. 12–27.
11. Савченко А. И. Детские исследования в домашнем обучении // Одаренный ребенок. – 2002. – № 5. – С. 78–86.
12. Сарапулова Є. Г. Виникнення і розвиток гувернерства в Україні // Рідна школа. – 2001. – № 7. – С. 70–72.
13. Сарапулова Є. Г. Професійна підготовка гувернерів : ретроспективний огляд – сучасність – перспективи // Педагогіка і психологія. – 2000. – № 4. – С. 134–139.

14. Соловьева О. Не учите ребенка играть // Обруч. – 2002. – № 1. – С. 22.
15. Стинська В. В. Робота гувернера : історико-педагогічний аспект : метод. рек. – Івано-Франківськ, 2005. – 71 с.
16. Токар Н. Культура взаємовідносин між батьками і домашнім вихователем як запорука гармонійного розвитку дитини // Наукові здобутки студентів і магістрантів – школи ХХІ століття. – Полтава. – 2003. – С. 35–36.
17. Урунтаева Г. А. Диагностика психологических особенностей дошкольника : Практикум. – М., 1997. – 96 с.
18. Херсонский Б. Т., Дворяк С. В. Психология и профилактика семейных конфликтов. – К., 1991. – С. 36–42.
19. Черников А. Системная семейная терапия : Интергративная модель диагностики. – М. : Независимая фирма «Класс», 2001. – 203 с.
20. Эльконин Д. Б. Психология игры. – М., 1978. – 58 с.

7.2. Додаткові джерела інформації.

1. Артемова Л. Соціалізація дитини в родині // Дошкільне виховання. – 2004. – № 4. – с. 3–5.
2. Василькова Ю. В. Методика и опыт работы социального педагога. – М., 2001. – 157 с.
3. Виховання в сім'ї дітей з особливими потребами. – К. : УДЦССМ. – 1998. – 165 с.
4. Гувернантка : Профессия? Должность? Призвание? – М., 1993. – 76 с.
5. Гувернантку замовляли? «Круглий стіл» з проблем індивідуального виховання // Дошкільне виховання. – 1999. – № 4. – С. 10–11.
6. Жичкина А. Значимость игры в развитии человека // Дошкольное воспитание. – 2002. – № 4. – С. 35–40.
7. Лавриченко Н. Педагогіка соціалізації : європейські абрисы. – К., 2000. – С. 145–149.
8. Полторак Л. Ю. Актуальні сфери використання методів арт-терапії у професійній діяльності соціальних працівників / Л. Ю. Полторак // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : зб. наук. пр. / Херсонський нац. техн. ун-т. – Херсон, 2014. – № 1 (10). – С. 124–127.
9. Полторак Л. Ю. Використання методів арт-терапії в соціальній та освітньо-виховній роботі / Л. Ю. Полторак // Особливості

- формування образотворчих знань та розвиток творчих здібностей учнів початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів засобами кольоро-знавства : матеріали всеукраїнського науково-методичного семінару. – Херсон, 2014. – С. 173–175.
10. Полторак Л. Ю. Роль методів арт-терапії у професійній діяльності соціальних працівників / Л. Ю. Полторак // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. пр. / Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2013. – № 11. – С. 261–265.
 11. Соціальна реабілітація молоді з обмеженою дієздатністю / за заг. ред. С. В. Толстоухової – К. : УДЦССМ, 2000. – 184 с.
 12. Соціальна робота з підлітками та молоддю : проблеми, пошуки, перспективи / за заг. ред. І. М. Пінчук, С. В. Толстоухової – К. : УДЦССМ, 2000. – Вип. 1. – 276 с.
 13. Словник-довідник для соціальних працівників та соціальних педагогів / О. В. Безпалько та інш. (укл.) ; А. Й. Капська та ін. (ред.) ; Укр. ДЦССМ. – К., 2000. – 260 с.
 14. Федоренко Д. Хто почне першим? Домашній учитель : потреба в педагогічних кадрах нової спеціалізації // Освіта. – 2000. – 12–19 лип. – С. 5.

РОЗДІЛ 8.

Тестові завдання до тем курсу

«Відродження інституту гувернерства, як суспільно необхідного соціально-педагогічного явища»

1. У якому столітті гувернерство стало загальнодоступним?
 - а) XVIII ст.;
 - б) XIX ст.;
 - в) XX ст.;
 - г) XXI ст.

2. Витоки розвитку гувернерства були у період...?
 - а) палеоліту;
 - б) неоліту;
 - в) мезоліту;
 - г) енеоліт.

3. Соціальний гувернер – це... ?
 - а) спеціаліст, який навчає інших людей (учнів), передає їм певні знання про життя;
 - б) соціальний педагог, який здійснює індивідуальну роботу з дитиною в умовах сім'ї або в умовах наближення до таких з метою її соціального виховання і розвитку;
 - в) людина, що виконує комплекс робіт по дому (готування, прибирання, прання та інше);
 - г) найнятий вихователь для дитини.

4. Хто міг дозволити собі найняти гувернера? (початок розвитку гувернерства)
 - а) бідні;
 - б) розумні;
 - в) заможні;
 - г) творчі.

5. Які функції є типовими для сімейного педагога?
 - а) догляд за дитиною, виховання;

Соціальне гувернерство
Методичні вказівки для спеціальності 231 «Соціальна робота»

б) догляд за дитиною, виховання, готування їжі, прибирання будинку;

в) індивідуальне навчання, здійснення діагностичної психотерапевтичної функції;

г) грати в ігри, прибирати, готувати для дитини.

6. У якій країні ввели поняття «гувернер» і «гувернерство»?

а) Україна;

б) США;

в) Франція;

г) Італія.

7. У якому році вийшов Закон України «Про дошкільну освіту»?

а) 1999 рік;

б) 2000 рік;

в) 2001 рік;

г) 2002 рік.

8. Хто займався вихованням на початку розвитку гувернерства?

а) батько;

б) знахарі;

в) гувернер;

г) шамани.

9. У якому році «Методика роботи гувернера» запроваджена на рівні Міністерства?

а) 2000 рік;

б) 2001 рік;

в) 2002 рік;

г) 2003 рік.

10. З якими дітьми може працювати гувернер?

а) діти з особливими освітніми потребами;

б) неслухняні діти;

в) розумні діти;

г) ледачі діти.

Відповіді:

1. в; 2. а; 3. б; 4. в; 5. а, в; 6. в; 7. в; 8. б, г; 9. г; 10. а, б, в, г.

**Тестові завдання до теми
«Методики виховання особистості в домашніх умовах у XVI–XVIII ст.»**

1. Хто висловив думку про те, що вихователь має власною душею пробуджувати душу свого учня за допомогою душ видатних людей минулого і під його керівництвом учень вчиться спостерігати, розмірковувати і досліджувати?

- а) М. Монтень автор «Досвідів»;
- б) Ф. Бекон автор твору «Про батьків і дітей»;
- в) Й. Базедов;
- г) Й. Ф. Герbart у своїй роботі «Загальна педагогіка, виведена з цілей виховання».

2. У якому творі звучить порада: не балувати дітей, не розпалювати суперництва між братами чи сестрами, розумно й задалегідь обирати кар'єру для кожної дитини і навчати її відповідно до майбутніх потреб?

- а) М. Монтессорі «Допоможи мені зробити це самому»;
- б) Ф. Бекон «Про батьків і дітей»;
- в) Ф. Фрьобель «Про виховання людини»;
- г) А. Дістервег «Дороговказ до освіти німецьких вчителів».

3. Я. А. Коменський у своєму творі «Материнська школа» наголошував на тому, що:

а) за доцільне доручити виховання дитини хорошим наставникам, якщо батьки надто завантажені справами, не мають достатніх знань з педагогіки чи не бажають займатися вихованням дитини, але найкраще виховання може дати дитині мати;

б) дитина має змогу повноцінно розвиватися та всебічно пізнавати світ під наглядом мудрих наставників;

в) найкраще рішення у вихованні дитини – віддати її під нагляд матері в іншій сім'ї, котра не буде засліплена любов'ю до рідної крові;

г) матір – єдина людина, яка зможе передати знання та навчити всьому, що неодмінно знадобиться у житті.

4. Чи є правдою, що Дж. Локк, автор твору «Думки про виховання», підтримував ідею виховання дитини в домашніх умовах?

- а) так;
- б) ні;
- в) лише частково.

5. Які рекомендації щодо виховання надає Дж. Локк у своєму творінні «Думки про виховання»?

- а) розвивати насамперед світогляд, слідкувати за звичками та бажаннями дитини;
- б) забороняти дитині вередувати, виховувати стриману особистість з помірними прагненнями;
- в) не прищеплювати дітям шкідливих звичок, не поводитися суворо з ними, уникати підкупу дітей;
- г) не боятися проявляти любов та хвалити дитину, адже це є запорукою подальшого гармонійного розвитку.

6. Концепція виховання дитини, не силуючи її природу, а допомагаючи їй, сприяти вихованню високих ідеалів християнства – любові до Бога та ближніх для того, що у дитячій душі зберігалися радість і довірливість зазначається у:

- а) методиці Ястребцева;
- б) творах Де Фенелона «Про виховання дівчиць», «Телемак»;
- в) роботі Г. Спенсера «Виховання розумове, фізичне й моральне»;
- г) виховній системі І. Канта.

7. У якому зі своїх творів письменник Ж.-Ж. Руссо радить до 12 років «загальмувати» інтелектуальний і моральний розвиток дитини, формуючи її виключно фізично та як найсприятливіший для засвоєння моральних категорій і норм вважає період з 15 до 22 років?

- а) «Еміль, або про виховання»;
- б) «Про виховання бідної сільської молоді»;
- в) «Юлія, або Нова Елоїза»;
- г) «Допоможи мені зробити це самому».

8. Ж.-Ж. Руссо зазначав, що для того, щоб задати вихованню правильний напрям, маленьку дитину потрібно переконати:

- а) що у її віці неможливо прожити без допомоги дорослих, допомога, яку ми змушені брати від інших, ставить нас у залежність від них і вихователі мають над малюком істотну перевагу – дитина не може обійтися без них, а вони без неї Прекрасно обходяться;
- б) що дитина може і має піклуватися про себе самостійно, не чекати допомоги від інших, щоб не бути залежним ні від кого;
- в) що задоволення своїх потреб – норма, але важливо при цьому поважати потреби інших, необхідно бути працьовитим, відповідальним та чесним, не варто боятися просити допомоги у дорослих, адже вони твої наставники протягом усього життя;

г) що вона зможе перебувати під опікою батьків лише деякий час і звикати до цього не потрібно.

9. Оберіть правильне твердження:

а) на виховання І. Кант дивиться таким чином: людина стає тим, що робить із себе сама;

б) на відміну від Ж.-Ж. Руссо і Дж. Локка, Й. Базедов був переконаний, що дітей варто виховувати виключно в домашніх умовах без контакту з однолітками;

в) Й. Базедов ставить на перше місце фізичний розвиток, формування здорового, загартованого тіла;

г) Де Фенелон стверджував, що виховання має ґрунтуватися на негативному прикладі наставника, який згодом застереже від помилок тих, кого він виховує.

10. Виховувати за І. Кантом – це...?

а) формувати особистість, яка є самостійною у своїх вчинках, знає собі ціну і вважає себе часткою суспільства;

б) керувати процесом перетворення індивіда в особистість;

в) надавати форму світогляду та підсвідомості, що стане основою для подальшого розвитку;

г) універсальними засобами створювати індивідуальну особистість, яка не буде схожа на інших.

Відповіді:

1. а; 2. б; 3. а; 4. а; 5. в; 6. б; 7. а; 8. а; 9. в; 10. а.

**Тестові завдання до теми
«Методики виховання особистості в ХІХ –
на початку ХХ ст. (період до 1917 року)»**

1. Який період в історії гувернерства вважають його розквітом?

а) середньовіччя;

б) ХІХ початок ХХ ст.;

в) середина ХХ ст.

2. Хто з цих відомих вчених радив наставникам вести щоденник спостережень за дітьми?

а) Й. Г. Песталоцці;

- б) П. Ф. Лесгафт;
- в) О. Ф. Лазурський.

3. У системі формування особистості Й. Ф. Гербарт вирізняє три складові: управління, навчання й моральне виховання. Оберіть прийоми, які відносяться до управління:

- а) наказ, заборона, тиск, змушення;
- б) погроза, наказ, заборона, тиск;
- в) погроза, нагляд, наказ, заборона.

4. А. Дістервег вважав, що у навчанні треба звертати увагу на умови, у яких:

- а) дитина народилася та виховувалася;
- б) дитина робить уроки;
- в) батьки дитини були виховані.

5. На перше місце у виховній системі Г. Спенсер ставить:

- а) фізичне виховання;
- б) інтелектуальне виховання, її розвиток;
- в) творче виховання.

6. Основними надбаннями людини в процесі виховання, за переконанням Ястребцева, повинні стати: хазайновитість, економність, працьовитість, завбачливість, вправність, активність, ініціативність. Проти чого виступав вчений?

- а) благодійництва як суспільного явища;
- б) нижчих верств населення;
- в) підготовки дитини до виконання нею у дорослому віці ряду важливих обов'язків.

7. «Допоможи мені зробити самому» девіз педагогіки:

- а) Г. Спенсер;
- б) О. Ф. Лазурський;
- в) М. Мантесорі.

8. Головною невдачею педагогічного процесу О. Ф. Лазурський визначає:

- а) не врахування особливостей типів характеру;
- б) не врахування інтересів дитини;
- в) не врахування енергії дитини.

9. І. Самойлович виділяє таку помилку у вихованні дітей:
- а) оточення дитини позитивними зразками, які вона не наслідує;
 - б) оточення дитини негативними зразками, які вона наслідує;
 - в) оточення дитини нейтральними зразками, які вона наслідує.
10. Хто написав твір «Виховання вередливої дитини»:
- а) О. Ф. Лазурський;
 - б) Г. Рукавишникова;
 - в) Г. Спенсер.

Відповіді:

1. б; 2. а; 3. в; 4. а; 5. б; 6. а; 7. в; 8. а; 9. б; 10. б.

**Тестові завдання до теми
«Сучасні методики виховання та навчання дітей
від народження до трьох років»**

1. Період новонародженості характеризується:
- а) зрілістю центральної нервової системи;
 - б) достатнім розвитком органів і систем;
 - в) недостатнім розвитком органів і захисних пристосувань;
 - г) високою пристосованістю до середовища.
2. У новонародженої дитини найбільш розвинена:
- а) смакова чутливість;
 - б) дотикова чутливість;
 - в) нюхова чутливість;
 - г) слухова чутливість.
3. Комплекс пожвавлення – це:
- а) зосередження дитини на чомусь;
 - б) позитивна емоційно-дійова реакція новонародженого на появу дорослого, особливо на голос матері, її обличчя, дотики;
 - в) вимова тихих звуків;
 - г) рухи ручками і ніжками.
4. Провідною діяльністю у віці немовляти є:
- а) емоційне спілкування;
 - б) предметна діяльність;

- в) ігрова діяльність;
 - г) зображувальна діяльність.
5. Усмішка новонародженого є:
- а) вираженням позитивних емоцій;
 - б) вираженням задоволення чи незадоволення;
 - в) інструментом для налагодження взаємодії з дорослими;
 - г) першим соціальним «жестом».
6. Увага дитини раннього віку:
- а) досить стійка;
 - б) довгочасна;
 - в) має мимовільний характер;
 - г) відзначається рухливістю.
7. Перші прояви уяви спостерігаються:
- а) на першому році життя;
 - б) на другому році життя;
 - в) наприкінці раннього віку;
 - г) на початку раннього віку.
8. Для розвитку уяви дитини в ранньому віці потрібно:
- а) ігрова діяльність;
 - б) вирішувати математичні завдання;
 - в) емоційне спілкування;
 - г) правильної відповіді немає.
9. Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві розкривається в стосунках:
- а) дитина – предмет – дорослий;
 - б) дитина – предмет – дитина;
 - в) дитина – дорослий – дитина.
10. Основне новоутворення у період кризи трьох років – це:
- а) плаксивість;
 - б) ходьба, перше слово;
 - в) довільність поведінки;
 - г) поява у дитини «я сам».
11. Щоб розвинути мовлення дитини з раннього віку потрібно:
- а) спілкування з батьками;

- б) предметна діяльність;
- в) читання в голос;
- б) у цьому періоді ще не розвивається.

12. Мислення дітей раннього віку переважно є:

- а) образним і словесним;
- б) наочно-дійовим;
- в) образним;
- г) у цьому періоді не розвивається.

Відповіді:

1. в; 2. б; 3. б; 4. а; 5. г; 6. в; 7. в; 8. а; 9. а; 10. г; 11. а, в; 12. б.

**Тестові завдання до теми
«Сучасні методики виховання та навчання дітей
від шести (семи) до десяти (одинадцяти) років»**

1. Готовність дитини до навчання в школі включає:
 - а) рухову активність;
 - б) радісне очікування першого вересня;
 - в) уміння свідомо регулювати свою поведінку;
 - г) посидючість.
2. Під час формування самооцінки молодшого школяра домінує:
 - а) розуміння дитиною власної неповторності;
 - б) спілкування в колективі;
 - в) зовнішня оцінка (оцінка дорослими досягнень дітей);
 - г) оцінка вчителем його особистості.
3. Компонентами учбової діяльності молодших школярів є:
 - а) мислительні дії;
 - б) мотивація учіння;
 - в) створення колективу;
 - г) спілкування в ігрових ситуаціях.
4. Як розвивати логічне мислення у молодших школярів?
 - а) проводити більше часу на свіжому повітрі водночас пояснюючи всі процеси, що відбуваються навколо дитини;
 - б) грати в настільні ігри;
 - в) вирішувати математичні завдання.

5. Хто може бути агентом статевого виховання для дитини?
- а) батьки;
 - б) батьки, соціальний гувернер, вчителі, друзі;
 - в) соціальний гувернер;
 - г) вчителі і батьки.
6. Коли розпочинати розмову з дитиною про речі, пов'язані зі статевим вихованням?
- а) тоді, коли дитина почне цікавитися цим;
 - б) тоді, коли дитина починає вивчати цю тему на біології;
 - в) в 11–12 років, коли починають вироблятися статеві гормони.
7. Основними симптомами кризи переходу від дошкільного до молодшого шкільного дитинства є:
- а) втрата безпосередності поведінки (дитина починає думати перед тим як діяти);
 - б) дитина не може усидіти на одному місці;
 - в) кривляння (демонстрація невластивих дитині якостей);
 - г) дитина постійно цікавиться всім, що відбувається навколо неї.
8. У молодших школярів переважає:
- а) конкретна уява – уява, під час реалізації якої, здійснюється оперування конкретними образами реальної дійсності;
 - б) пасивна (мимовільна) уява – послідовність фантазій, викликана мимовільними процесами психіки;
 - в) абстрактна уява – уява, у процесі реалізації якої, здійснюється оперування абстрактними образами;
 - г) репродуктивна уява – під час використання цього виду уяви постає завдання відтворити реальність у тому вигляді, в якому вона дійсно існує.
9. Яке мислення характерне для більшості дітей 6 років?
- а) образне і словесне;
 - б) наочно-дійове і образне;
 - в) образне;
 - г) словесне.
10. До основних процесів емоційно-вольової сфери молодшого школяра можна віднести:
- а) прояви волі молодшого школяра помітно залежать від ситуації, вимагають зовнішньої підтримки з боку дорослого;

б) у дитини з'являється особлива вольова дія – вчинок, орієнтований лише на власні інтереси;

в) виникають труднощі у гальмуванні емоційних процесів, переважає млявий, сумний настрій;

г) основним джерелом емоцій дитини є навчальна та ігрова діяльність.

Відповіді:

1. в; 2. г; 3. б; 4. Усі відповіді правильні; 5. б; 6. а; 7. а, в; 8. б; 9. б; 10. а, г.

Тестові завдання до теми

«Сучасні методики навчання дітей від десяти (одинадцяти) до тринадцяти (чотирнадцяти) років»

1. У підлітковому віці завершуються основні структурні та функціональні зміни цього органу, він досягає свого кінцевого рівня ваги та об'єму – це...

- а) шлунок;
- б) мозок;
- в) печінка;
- г) гортань;
- д) селезінка.

2. Цей період є одним з найскладніших у житті людини. Часто його називають «критичним», «зламним» або «пубертатним» періодом. Який це вік?

- а) 6 – 10 років;
- б) 10 – 14 років;
- в) 14 – 18 років;
- г) 30 – 45 років;
- д) 45 – 65 років.

3. Виберіть правильне твердження «Психологічні особливості спілкування і взаємин підлітків з дорослими характеризуються такими проявами...»

а) характер спілкування підлітків з дорослими не впливає на особливості самооцінки підлітків;

б) підлітки погоджуються на нерівноправні стосунки, оскільки вони відповідають їх уявленням про власну дорослість та самостійність;

в) підлітки не вимагають поваги, довіри, самостійності, не обмежують права дорослих і розширюють свої;

г) конфліктність виникає за умови, коли зміни в розвитку особистості підлітка випереджають корективи стосунків з дорослими;

д) нерівноправні стосунки дорослого з підлітком не призводять до невиконання розпоряджень дорослих, нехтування обов'язками, протесту.

4. Знайдіть неправильне твердження: «Розвиток особистості підлітка характеризується такими психологічними особливостями...»

а) поява відчуття дорослості визначає спрямованість та зміст активності дитини;

б) вони прагнуть визнання своєї дорослості, оскільки не відчувають себе дорослими повною мірою;

в) з'являється велика чутливість до засвоєння норм, цінностей, способів поведінки;

г) відсутнє прагнення бути самостійним;

д) виникає постійна потреба у доброзичливому ставленні, тактовності з боку дорослих.

5. Система медико-педагогічних заходів з виховання у батьків, дітей, підлітків і молоді правильного ставлення до питань статі, це –

а) сексуальне виховання;

б) підготовка до свідомого і відповідального подружжя;

в) статеве виховання;

г) культура статевого життя;

д) профілактика порушень психосексуального розвитку.

6. Статеве дозрівання в дівчаток починається з :

а) 1 до 3 років;

б) 3 до 6 років;

в) 6 до 10 років;

г) 10 до 18 років;

д) 18 до 21 року.

7. Які вторинні статеві ознаки хлопчиків не формуються під час статевого дозрівання?

а) пропорції тіла хлопчика наближуються до чоловічих (плечі стають ширшими ніж таз, порівняно довші кінцівки);

б) відбувається оволосіння лобка у вигляді клина що звужується вгору;

- в) збільшується гортань;
- г) голос понижується і змінюється його тембр;
- д) повністю формується лицьовий череп.

8. Як називається основний чоловічий статевий гормон?

- а) естроген;
- б) прогестерон;
- в) фолікулостимулюючий гормон;
- г) лютеїнізуючий гормон;
- д) тестостерон.

9. За рахунок чого у підлітка формуються шкідливі форми поведінки: алкоголізм, або паління?

- а) за рахунок створення хибних (неправильних) з точки зору адаптації умовно рефлекторних зв'язків;
- б) за рахунок надто жорстокого виховання;
- в) за рахунок вродженої схильності.

10. Процес соціалізації полягає в ...

- а) отриманні інформації від ровесників щодо правил поведінки у тих чи інших ситуаціях;
- б) отриманні первинного досвіду, пов'язаного з періодом раннього дитинства;
- в) засвоєнні і відтворенні людиною загальнокультурного досвіду, соціальних норм і правил;
- г) відтворенні загальнокультурного досвіду людства.

Відповіді:

1. б; 2. б; 3. г; 4. г; 5. в; 6. г; 7. д; 8. д; 9. б; 10. б.

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

*Любов Юрїївна
Полторак*

СОЦІАЛЬНЕ ГУВЕРНЕРСТВО

**Методичні вказівки
для спеціальності 231 «Соціальна робота»**

Випуск 298

Редактор *Р. Грубкіна*.
Технічний редактор, комп'ютерна верстка *Д. Кардаш*.
Друк *С. Волинець*, фальцювальню-палїтурні роботи *О. Мішалкіна*.

Підп. до друку 02.09.2020
Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 3,72. Обл.-вид. арк. 2,42.
Тираж 5 пр. Зам. № 6029.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.